

va circular i es va utilitzar com a electuari moral i, també, com a manual de contemplació. A més, tot i que amb menys representació, l'obra va continuar sent llegida als segles XVI, XVII i XVIII. Amb tot, no va ser fins al segle XIX que un renovat interès en els textos de Llull no va suscitar una relectura de l'obra des d'un punt de vista més literari. És aquest punt de vista el que va determinar la direcció dels estudis que van acostar-se al tractat fins al dia d'avui. La tendència dels acadèmics havia estat buscar els capítols que es consideraven més expressius poèticament i menystenir la resta. La nova edició de les NEORL planteja una altra manera d'entendre el text. Una nova mirada més d'acord amb els estudis lul·lians actuals que té en compte l'objectiu vital de Ramon Llull i col·loca l'obra coherentment dins d'aquesta tendència general.

GELABERT, Joan: *L'alegria inaudita. Reflexions sobre el Llibre de Contemplació en Déu*, sa Pobla: Publicacions Illa Sobre Mar, 2018.

PERE GARAU BORRÀS

Universitat de les Illes Balears.

p.garau@uib.cat

Gelabert inicia l'assaig sobre el *Llibre de contemplació en Déu* amb una aproximació al concepte de mística i la justificació de per què no encaixa amb la definició del llibre. Entén que l'essència per a entendre'l és l'amor correspost de Llull cap a Déu, la crida que sentí amb l'aparició de Jesucrist crucificat i el *jo* que se'n deriva al llarg de l'obra. Això i la Trinitat són els dos fonaments que Gelabert afirma com a essencials per a entendre el *Llibre de contemplació en Déu*. És des d'aquesta premissa que s'inicia la seva aproximació a l'obra.

Seguidament, comença a través de nou capítols un recorregut pel llibre lul·lià. Al primer, sota el títol de «L'alegria de l'ésser», parla de l'alegria ontològica, fruit de la trobada de Déu. Per a Gelabert, Llull procura transmetre aquesta alegria a través de comparacions, per a crear un sentiment d'empatia amb el lector. A més a més, explica com l'argument de l'ésser és un dels més usats per Llull arreu del llibre i l'interpreta com la presa de consciència del subjecte lector enfront d'ell mateix. Afegeix Gelabert que el *jo* conscient esdevé *jo* amorós i llavors *jo* cognoscent, com a alegoria trinitària. Comenta que Llull considera que l'ésser «només és digne d'alegria quan s'alegra de l'existència de Déu, perquè aleshores ja ha assolit la seva pròpia dignitat en l'amor diví» (GELABERT 2018: 25). Així, l'autor remarca que Llull mostra tres tipus d'alegria: la individual, la dual i la plural, *i. e.* la d'un mateix, la que es té cap a Déu i la que es té cap al pròdig.

En el segon capítol Gelabert disserta sobre la Trinitat, explicada a partir de l'essència de Déu: la Trinitat mostra que la creació, l'encarnació i el final són una realitat i alhora tres. No obstant això, recorda que Llull adverteix que l'home no

podrà conèixer mai l'essència de Déu, atès que l'home és finit i Déu infinit. Lligat a la trinitat, l'autor introdueix les dignitats i remarca que Llull centra el seu discurs en la figura del Fill. Ja en el tercer, Gelabert tracta el segon llibre del *Llibre de contemplació en Déu*, concretament l'ordenació de la divinitat. Assenyalant l'allunyament de la visió cristiana respecte de la grega presocràtica o la xinesa dadoïsta. Per a Llull, doncs, l'ordenador és un Déu personal. Gelabert recalca que

[...] l'ésser humà, ja des d'antic, des de fa mil·lennis, i independentment de la cultura on ha nascut, coneix per la pròpia experiència en el seu doble vessant exterior i interior, que la realitat està subjecta a un ordre transcendent i que ell mateix forma part d'aquest ordre. Llull, bé que rep aquesta visió de la religió cristiana, segurament gràcies a la vida contemplativa que duia, l'aprofundeix i l'enriqueix considerablement. Sobretot en establir la seva teoria de les dues intencions i dels moviments pels quals l'home està ordenat com a creatura, i que es manifesta en una dialèctica espiritual de Déu, home i món (p. 50).

Així mateix, fa incís en què l'home, segons Llull, es troba lliurement entre el primer moviment (l'ésser) i el segon moviment (el no-ésser) i que quan actua bé s'acosta al primer, mentre que quan actua malament s'acosta al segon. La naturalesa de l'home és freturosa i no se sosté per si sola perquè prové del No-res. L'home, per tant, és lliure de triar, sempre que es conegui a si mateix. Gelabert, en aquesta línia, mostra que Llull considera el coneixement i l'amor com a sinònims i, d'acord amb això, matisa que Déu és l'ésser més conegut i, per tant, estimat.

En el tercer llibre de l'obra, *El món dels sentits*, es reflexiona sobre els cinc sentits corporals i els cinc sentits intel·lectuals de l'home. Gelabert afirma que el protagonista d'aquesta part és l'ànima: «l'ésser humà en la seva realitat dual feta del món sensible i el món intel·ligible» (p. 64). Els sentits corporals són un perill per a la persona, atès que corresponen al món de les aparences i esclavitzen l'home. No obstant això, ordenats i endreçats són àmbits on es pot contemplar Déu. Gelabert creu que aquesta visió demostra la maduresa de Llull com a escriptor i representa un avanç per a l'època.

Gelabert posa de manifest que Llull dedica un espai extens a tractar el conflicte entre la raó i la fe, d'una manera que iguala els dos conceptes i els deslliura de la tensió existent. En aquest punt, anota els sis pilars que, per a l'autor, marquen l'obra de Llull. Entén que el *Llibre de contemplació en Déu* és una obra orgànica que es comprèn quan es llegeix en la seva totalitat.

En referència al darrer llibre, *L'amor i l'oració*, l'autor introdueix al llenguatge lul·lià i reflexiona sobre l'ús dels signes i els motius que Llull tenia per a fer-los servir. Així, els considera un protollenguatge respecte de l'Art lul·liana.

Gelabert també subratlla la faceta dialogant de Llull, amb l'explicació de com s'ha d'establir el diàleg i quines són les condicions per a la disputa. Ja cap al final, es fixa en els versicles del capítol 160, que parlen sobre la mort. Fa notar el desig de Llull de morir màrtir i en la relació de vassallatge amb Déu que Llull fa palesa

al llarg de l'obra: «aquest vincle íntim entre dues persones determinava la forma de viure l'existència, i en aquest sentit cal remarcar el fet que el vassall estava compromès a donar la vida pel seu senyor si aquest estava en guerra» (p. 110).

Per a acabar, se centra en la diferència que Llull estableix entre la paraula i l'enteniment, i el conflicte que se'n deriva, mitjançant la metàfora de l'infantó balbuç. Per a Gelabert, entendre Llull és entendre que era un contemplatiu, i que de l'experiència de la contemplació neix la comprensió de la diferència entre el pensament i el llenguatge. Així mateix, afegeix que Llull era un savi i «aquí savi no vol dir, per parlar col·loquialment, l'home més intel·ligent del món, sinó aquell qui té l'esperit totalment transparent» (p. 124).

En definitiva Gelabert fa un repàs acurat al *Llibre de contemplació en Déu*, una lectura que s'ha d'entendre en paral·lel al procés d'edició que el mateix autor dugué a terme d'aquesta obra. És una interpretació personal i subjectiva que, més que divulgar l'obra, té com a propòsit alliberar la reflexió que l'obra suscità a l'editor.

VILANOVA, Arnau de: *Interpretatio de visionibus in somniis dominorum Iacobi Secundi, regis Aragonum, et Friderici Tertii, regis Siciliae, eius fratris*, a cura de Jaume Mensa i Valls, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, 2019; «Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia (AVOThO)» XIV.

CARMEL FERRAGUD

Institut Interuniversitari López Piñero - Universitat de València

carmel.ferragud@uv.es

Apareix el quart volum, el catorzè de la col·lecció completa, de les AVOThO, la publicació de l'obra teològica del metge valencià Arnau de Vilanova. Va a cura de Jaume Mensa, professor de filosofia medieval de la Universitat Autònoma de Barcelona i gran coneixedor i impulsor dels estudis arnaldians. De fet, l'estudi que es fa de l'obra editada, la *Interpretatio*, és una revisió acurada d'articles anteriors de Mensa apareguts en diverses publicacions. Cal destacar que, després que els tres primers volums anaren a càrrec de Josep Perarnau, ara s'incorpore amb l'edició d'aquest volum un nou curador. Fet i fet, el projecte editorial s'anuncia «ben encarrilat», des de la perspectiva organitzativa i l'econòmica, una magnífica notícia per a tots els interessats en l'estudi de la cultura medieval, en el sentit més ampli.

AVOThO és la col·lecció «germana petita» de les AVOMO, molt més avançada quant a volums publicats, que aplega l'obra mèdica de Vilanova. En realitat, es fa difícil separar l'obra mèdica de la teològica i espiritual d'Arnau, o el que és el mateix, la seua identitat com a ensenyant i practicant de la medicina i la seua